

Rodna Gruda

Muzej novejšje zgodovine Celje – odprt prostor, kjer se prepletajo preteklost, sedanost in prihodnost

Celje Museum of Recent History – an open space where the past, present and future intertwine

Objavljeno dne/Published on: 09.09.2019

Avtor članka/Article Author: Jerica Potočnik, foto Dragan Arrigler, Gregor Katič, Damjan Švarc in Egon Horvat

Muzej novejšje zgodovine Celje je sodoben muzej, ki varuje, ohranjanja in predstavlja zgodovino in dediščino mestnega ter lokalnega regionalnega prostora od začetka 20. stoletja dalje. Za razliko od večine drugih muzejev ni usmerjen zgolj v preteklost, pač pa se intenzivno ukvarja tudi z aktualnimi vsebinami. Gre za znanstvenoraziskovalno in vzgojno-izobraževalno ustanovo, ki raziskuje in pojasnjuje preteklost, obenem pa pomaga pri razumevanju sedanosti in soustvarja prihodnost. Muzej je tudi intelektualno in kulturno središče, kjer se srečujejo različne generacije, od otrok, mladostnikov do odraslih. Stalne in občasne razstave ter številni spremljevalni dogodki letno pritegnejo okrog 30 tisoč obiskovalcev, kar ga postavlja v sam vrh po številu obiskov med slovenskimi muzeji.

The Celje Museum of Recent History is a contemporary museum that safeguards, preserves and presents the history and heritage of the city and the broader local region from the beginning of the 20th century on. By contrast to most other museums, its focus is not on the past exclusively. Instead, the museum also deals with various other topical contents. It is a scientific, research and educational institution responsible for studying and explaining the past, while at the same time helping us understand the present and co-shaping the future. The museum also happens to be an intellectual and cultural centre that brings together people of all generations – from children and young adults to adults. Permanent and temporary exhibitions, as well as numerous accompanying events, attract around 30,000 annual visitors to the museum, ranking the Celje Museum of Recent History among the top most-frequented museums in Slovenia.

Muzej se od leta 1963 nahaja v eni najbolj impozantnih, zgodovinsko pomembnih stavb v Celju, nekdanjemu celjskemu magistratu, pripoveduje direktor muzeja dr. Tonček Kregar. Zgodovina nastanka muzeja sicer sega v leto 1951, ko so v takratnem Mestnem muzeju Celje ustanovili oddelek za zgodovino narodnoosvobodilnega boja. Leta 1963 je prerasel v samostojno kulturno ustanovo z nazivom Muzej revolucije Celje. »To je bil čas, ko so v celotni Jugoslaviji nastajali muzeji revolucije, muzeji narodno osvobodilne borbe, skratka muzeji z ideološkim predznakom. Ti muzeji so se v glavnem posvečali zgodovini delavskega gibanja, drugi svetovni vojni in socialistični revoluciji,« pojasnjuje Kregar. Že pred formalnimi družbenimi spremembami v 80-ih letih prejšnjega stoletja se je muzej postopoma preoblikoval v sodobnejši muzej in razširil področje svojega delovanja.

Zaposleni so se začeli ukvarjati tudi z zgodovino mesta Celje po drugi svetovni vojni. V ospredje so prišle vsebine kulturne in socialne zgodovine ter vsakodnevno življenje lokalnega prebivalstva. Postopoma pa tudi teme, ki so bile prej zamolčane, kot na primer mobilizacija slovenskega prebivalstva v nemško vojsko. »Vsebinske spremembe so se začele že pred osamosvojitvijo Slovenije, že pred demokratizacijo. Preimenovanje Muzeja revolucije Celje v Muzej novejšje zgodovine Celje leta 1991 je bila logična posledica,« izpostavlja Tonček Kregar.

Z osamosvojitvijo sodoben muzej

Po letu 1991 lahko o Muzeju novejšje zgodovine Celje govorimo kot o sodobnem muzeju. Kot pravi Kregar, v muzeju skozi teme, ki jih izbirajo, skušajo aktualizirati preteklost. Z enim očesom so obrnjeni v preteklost, z drugim pa spremljajo, kaj se dogaja v družbi. »Želimo biti zgodovinski muzej in ustanova, ki skrbi za dediščino, jo hrani, varuje in prezentira, obenem pa tudi neke vrste kulturno-družbeni center, ki se ukvarja z aktualnimi družbenimi vprašanji in poskuša najti odgovore nanje,« dodaja.

Podoživljanje življenja Celjanov skozi celotno stoletje

Temelje Muzeja novejšje zgodovine Celje tvorijo tri pomembnejše prelomnice. Leta 2000 so odprli stalno razstavo Živeti v Celju, Dnevnik treh generacij. Obiskovalci skozi oči različnih generacij spoznavajo in podoživljajo življenje mesta in njegovih prebivalcev v 20. stoletju. Dnevnik treh generacij predstavlja kronološki pregled zgodovine Celja in Celjanov skozi celotno stoletje, od Avstro-Ogrskega cesarstva do samostojne Republike Slovenije. Posebej zanimive so ulica z najbolj tipičnimi obrtni, Glavni trg z meščansko jedilnico in lekarno ter muzejski prikaz delavskega Celja. Gre za prvo stalno razstavo v skladu s sodobnimi in globalnimi muzejskimi standardi v slovenskem prostoru. V muzeju razstavo, ki bo kmalu praznovala dvajset let, ves čas posodablajo in aktualizirajo z novimi predmeti. »To razstavo smo želeli postaviti na zelo atraktiven način z relativno malo teksta, predvsem pa vplivati na čustva obiskovalcev. Želimo, da obiskovalci razstavo zapustijo ne zgolj z nekimi novimi vedenji, temveč tudi s prijetnimi občutki,« dodaja Tonček Kregar.

Na nevsiljiv način do znanja in veččin

Drugi temelj muzeja tvori Otroški muzej Hermanov brlog, edini otroški muzej v Sloveniji. Samostojen oddelek muzeja je že od leta 1995 dalje. Na stalni razstavi je predstavljenih več kot 400 igrar od konca 19. stoletja do leta 2013. V Muzeju novejšje zgodovine Celje se trudijo, da otroke na nevsiljiv način z različnimi dejavnostmi seznanjajo z dediščino in zgodovino, obenem pa tudi vzgajajo publiko. »Danes se v muzej vračajo odrasli obiskovalci z otroki, ki so naš muzej spoznali, ko so bili sami otroci. Na ta način privzgapamo skupnosti pozitiven odnos do muzeja. Muzej ni neka zaprašena ustanova, kjer moraš biti tiho, previden, prestrašen, pač pa gre za prostor

pridobivanja znanja, socialnih veščin in zabave ter igre,« poudarja direktor Kregar. Muzej sicer organizira veliko spremljevalnih dogodkov, od gledaliških predstav, glasbenih sopotnic in delavnic.

Stekleni fotografski atelje – kulturni spomenik državnega pomena

Tretji steber muzeja tvori Fotoatelje in galerija Pelikan. Stekleni fotografski atelje je leta 1899 zgradil celjski fotograf Martin Lenz. Leta 1919 ga je kupil Josip Pelikan in v njem ustvarjal desetletja. Od leta 1997 je atelje dislocirana enota Muzeja novejšje zgodovine Celje. Obiskovalci si lahko ogledajo stalno muzejsko postavitev, ki prikazuje kreativno delo fotografa Josipa Pelikana. Njegova dediščina zajema tako dragoceno fotografsko gradivo kot tudi njegove tehnične pripomočke. Atelje je danes kulturni spomenik državnega pomena. Je edini ohranjeni primer tovrstnega steklenega fotografskega ateljeja v Sloveniji in eden redkih v Evropi.

Spomin na mračno zgodovino »Starega piskra«

V Muzeju novejšje zgodovine Celje ima posebno mesto tudi spominski prostor Celjski »Stari pisker«. Gre za dislocirano enoto muzeja. Celjski zapor, v ljudskem izročilu znan kot Stari pisker, je bil v času nemške okupacije v drugi svetovni vojni osrednja nacistična mučilnica, jetnišnica in morišče na Celjskem. Prva spominska razstava je bila postavljena leta 1965. »Muzej se je v preteklostjo veliko ukvarjal z drugo svetovno vojno, z okupacijo, nasiljem, uporom. Po spremembah smo razširili področje našega delovanja, kar pa ne pomeni, da smo zanemarili stvari, povezane z drugo svetovno vojno,« pravi Tonček Kregar. Aktualna postavitev iz leta 2015 obeležuje sedemdeseto obletnico konca druge svetovne vojne, narodne osvoboditve in zmage nad nacifašizmom.

Edinstvena zobozdravstvena zbirka v Sloveniji

Muzej se lahko pohvali tudi z edinstveno Zobozdravstveno zbirko. Celjski zobozdravnik Franc Štolfa je v nekaj desetletjih v slovenskem prostoru zbral obsežno zbirko predmetov, ki priča o razvoju zobozdravstvene stroke. Leta 1991 jo je zaupal Muzeju novejšje zgodovine Celje v trajno varstvo in hranjenje. Obiskovalci si lahko ogledajo stare zobozdravstvene instrumente, pripomočke in opremo, ki so jih v 20. stoletju pri svojem delu uporabljali zobozdravniki, dentisti in zobotehniki.

Začasne razstave osvetljujejo pereče družbene probleme

Poleg stalnih razstav so na ogled tudi občasne razstave. »Z njimi se aktivno odzivamo na aktualne, pereče družbene probleme. Z našimi razstavami skušamo osveščati publiko, zlasti mlajše, ki so za vplive še bolj dovzetni,« izpostavlja Kregar. Začasna razstava Čutim Celje, čutim Slovenijo se ukvarja z emigracijami kot aktualnim, perečim družbenim problemom na mikro ravni. Gre za preplet osebnih zgodb in predmetov posameznikov, ki so se v Slovenijo in Celje preselili iz različnih razlogov, si tu ustvarili nov dom ter postali aktivni člani družbe. Razstava bo na ogled do 30. septembra. Vsaj dve razstavi na leto sta avtorski občasni razstavi. Tematike so povezane z matičnim okoljem, saj gre za mestni regionalni muzej. Vsaj z eno razstavo letno se dotikajo jubilejev oziroma vsebin, ki se zanimajo velik krog lokalnega prebivalstva. V muzeju se v sodelovanju z drugimi muzejskimi institucijami vključujejo tudi v medinstitucionalne projekte. Tako gostijo tuje razstave, razstave Muzeja novejšje zgodovine Celje pa gostujejo drugod. »Poskušamo biti vpeti tako v lokalno skupnost kot tudi sodelovati s šolami in civilnodružbenimi pobudami. Jaz in moji kolegi muzeja ne jemljemo kot neko samozadostno, vase zaprto enklavo, kjer gledaš samo v preteklost, temveč kot odprt prostor, kjer prisluhnemo najrazličnejšim pobudam in posameznikom ter civilnim iniciativam,« poudarja Kregar. Ob tem dodaja, da so seveda tudi zgodovinarji in da pomembne obletnice, kot je začetek prve svetovne vojne ali pa konec prve svetovne vojne, obeležujejo z razstavami.

Muzej kot intelektualno in kulturno središče

V muzeju Novejšje zgodovine Celje posebno pozornost posvečajo tudi spremljevalnim dogodkom. Spremljevalni dogodki so namenjeni različnim ciljnim skupinam. Tako organizirajo vsaj tri do štiri dogodke na teden za otroke, od delavnic, praznovanj rojstnih dni do lutkovnih predstav. Odraslim so namenjene večerne prireditve, kjer predstavljajo knjige in gostijo zanimive goste. Muzej ima tako tudi funkcijo intelektualnega in kulturnega središča. »V okolju, kot je Celje, je to zelo dragoceno in zaželeno. Ti dogodki so izredno dobro obiskani,« dodaja Tonček Kregar. Ob svoji produkciji gostijo veliko število manjših razstav in dogodkov. Različnim društvom in umetniškim iniciativam tako nudijo prostor in infrastrukturo.

Največji izziv je Pelikanova hiša

V Muzeju novejšje zgodovine Celje se novih izzivov ne bojijo. Kot pravi Kregar, bodo nadaljevali z ustaljeno, redno dejavnostjo, kar pomeni vsaj tri do štiri občasne razstave letno, bodisi gostujoče, medinstitucionalne ali avtorske. V otroškem muzeju bodo v naslednjem letu gostili razstavi iz Celovca in Leipziga. V naslednjem letu imajo v načrtu tudi pripravo razstave ob 150 letnici Turističnega društva Celje. Največji izziv, ki jih čaka v prihodnjih letih, pa je prenova Pelikanove hiše, ki jo je muzej letos dobil v upravljanje. Kregar si želi, da bi v nekaj letih popolnoma prenovili in v muzejsko funkcijo spremenili celotno Pelikanovo hišo že z obstoječim ateljejem. Želijo si muzeja znotraj muzeja, kjer si bo v avtentičnem okolju možno ogledati zgodovino fotografije od konca 19. do konca 20. stoletja. Kot pravi Kregar, je Mestna občina Celje takoj dojela pomen ohranitve te dediščine. Ker pa gre za velik finančni zalogaj, brez evropskih sredstev ne bo šlo.

